

Szakmai beszámoló

Pályázati azonosító: 209106/51

Múzeumok Kollégiuma

BTM Aquincumi Múzeum Gasztronómatörténeti kalandozások c. időszaki kiállításának megvalósítására

I. Kiállítás bemutatása

Az eredeti munkacímet módosítva a kiállítás végül a H.A.S. – Háromfogásos gyomortörténelem címet kapta, amely az intézmény kiállítási stratégiájához illeszkedve egy olyan szegmensét mutatja be a történeti koroknak, amely a mai Budapest területén egykor élt emberek mindennapi életét hozza közelebb a látogatókhoz. A téma szemléletes bemutatása a kiállításban szereplő gyűjteményi tárgy-együttesekkel, valamennyi korosztály számára fontos és identitásuk szempontjából nélkülözhetetlen ismereteket hordoznak. A kiállítás célja, hogy az intézmény mindhárom gyűjteményét (őskori, római kori és népvándorlás kori gyűjtemények) felhasználva, átfogó képet nyújtson az őskortól a népvándorlás koráig a táplálkozási szokások átalakulásáról és a régészeti leletanyag látványos bemutatása mellett, ismeretterjesztő, játékos formában biztosítson koherens ismereteket és tudást a korabeli gasztronómiáról és annak kultúrtörténeti vonatkozásairól.

A kiállítás 2022. július 28-án nyitotta meg kapuit és 2023. október 31-ig lesz látogatható. Sajnos a téli időszakra, vagyis november 1-től március 31-ig időszakosan be kellett zárni a kiállítást, ugyanis a fűtési szezonban nem lehetett gazdaságosan megoldani az épület melegen tartását.

A kiállítás a BTM Aquincumi Múzeum Régészeti Parkjában álló, 1894-ben nyílt ún. régi múzeumi épületének öt termében kapott helyet. A kiállítás kedvéért az épület két olyan terme is megnyitásra került, amelyek eddig az ott megrendezett tárlatokon a nagyközönség számára nem voltak látogathatók. A kronológiai sorrend megtartása miatt a tárlat külön bejáráttal, ill. kijáráttal rendelkezik. Belépéskor a látogatók a nyitóablón a gasztronómia kultúrtörténeti vonatkozásait, valamint a tárlat időbeli kiterjedését ismerhetik meg. Az első terem az őskort mutatja be, ezen belül is kitérve annak egyes korszakaira. Az őskor a korszakokra a legjellemzőbb táplálkozási szokásokat mutatja be, így a paleolitik korszakában a ma népszerű „paleo-diétára” reflektálva a hússzerést, a neolitikum idejében a gabonatermesztés és feldolgozás forradalmasítását, a rézkor idejében az ínségeledek megszerzését, a bronzkorban

a lakomákat, a vaskorban pedig az állatok házasítását. A középső három terem a római korba kalauzolja el a látogatókat, akik a korai köztársaság korától a császárkorig ismerhetik meg a római étkezési szokások jelentős átalakulását, tehát, hogy a rómaiak a puritán táplálkozástól, hogyan és minek hatására jutottak el a császárkori dőzsölő lakomáikig. A köztársaság kori rész elsősorban Itáliára koncentrált, míg a későbbi időkben már kiemelt helyet kapnak a kiállításban a Pannoniához és Aquincumhoz kapcsolódó adatok is. A kiállítás utolsó termében a népvándorlás kori étkezés kerül bemutatásra, amely a római kori Barbaricumban élő szarmata sörfőzéssel, vajköpüléssel indul, majd a hunokat, langobárdokat és gepidákat is megemlítve, az avarokkal végződik. A népvándorlás korában kiállított tárgyak egy részét (pl. hun üst, köpülő edény) kölcsönzés útján szereztük be (Móra Ferenc Múzeum, Magyar Nemzeti Múzeum). A kiállításához kapcsolódó virtuális tárlat elkészítését 2023 augusztusára időzítettük.

II. Ismeretadási program megvalósítása

Elsődleges célcsoportunk az aktív korú felnőtt lakosság, a családok, de természetesen a diákokra, az általános- és középiskolás tanulókra, valamint a városba érkező turistákra is számítunk. A BTM Aquincumi Múzeumának éves látogatószáma 50 000 fő körül alakul, ezen belül éves szinten 6000 fő szervezett csoportban érkező diákot fogadunk, a látogatók közel 20%-a külföldi. Jelentős intézményünkben a III. kerületi lakosok által lebonyolított látogatások száma, amely azzal magyarázható, hogy a hely önkormányzat támogatásának köszönhetően az érvényes lakcímkártyával rendelkező lakosok ingyenesen látogathatják intézményünket. Megfelelő látogatóirányítással és a kiállításához kapcsolódó szervezett tárlatvezetésekkel és programokkal szeretnénk elérni, hogy az érdeklődők a kiállításaink között ebben az időszakban is látogatást tegyenek.

A kiállított tárgyak szinte minden esetben a falba süllyesztett vitrinekben kerültek elhelyezésre, amelyek funkciójának megértését segítik a tárgyleírások, továbbá a színes illusztrációk és enteriőrök. A kiállításban megépítésre került a paleolitikum korához egy barlang, egy bronzkori lakomaasztal, egy köztársaságkori szamarhajtotta malom, egy császárkori lakoma, a római katonaság egy contuberniumja, illetve egy avar kori főzőhely. A kiállításban több helyen elhelyeztünk olyan hands-on elemeket, amelyek interaktivitást és participativitást biztosítanak a látogatóknak. Ilyen például a kipróbálható vaskori kézi malom, amellyel a gabonaörlés technikáját lehet megismerni, vagy a késő köztársaság korában elhelyezett Római Birodalmat ábrázoló térkép, amelyen kinyitható ablakok segítségével lehet megtudni, hogy az egyes

provinciák mely alapanyagokat importálták Rómába, vagy a népvándorlás korában elhelyezett csontfelismerő játék, ahol eredeti állatcsontok alapján kell kitalálni, hogy egykor mely állatok mely részeihez tartoztak. Minden teremben számos további kézbe vehető, kipróbálható tárgy került kihelyezésre, így például a mozgatható szarmata vajköpülő edény, a gombnyomásra füstölő szarmata füstölőgödör, a miniatűr őskori edénykészlet, vagy akár az őskori színező és pecsételő készlet. Minden teremben ún. tudásmorzsákon olvashatnak az érdeklődők a korszakokra jellemző érdekességeket, amelyek a legtöbb esetben formára vágott (búzaszem-, hal-, marha-, amfóraalakú tudásmorzsák) feliratokként kerültek be a tárlatba és ezek megszerzése is kihívást jelent a látogatóknak. Pl. a halalakú tudásmorzsákat ki kell horgászni egy stilizált tengerből, míg a búzaszem-alakú tudásmorzsák egy gabonás zsákban kaptak helyet. Ezen kívül, minden korszaknál elhelyezésre került egy-egy receptkártya, amelyek hiteles régészeti vagy történeti forrásokra alapulva biztosítanak otthon is elkészíthető recepteket: pl. *bronzkori számocatorta, köztársaságkori répaőzelenek, császárkori zöldborsó Vitellius-módra*. Ezeket a receptkártyákat az érdeklődők egy karikára fűzve tudják látogatásuk során összegyűjteni. Az ismeretátadási programok a múzeum nagyobb rendezvényei alkalmával (Floralia, Múzeumok Éjszakája, Római Fesztivál, Barbár Napok, Kelta Halloween) is megvalósulnak tematikus tárlatvezetések és a látványkonyha c. programelem formájában, ahol a kiállítás témájához kapcsolódó kvízt tölthetnek ki az érdeklődők.

A kiállításhoz Pali, a pele múzeumpedagógiai elemként kapcsolódik, amely segítségével a kisebbek játékos módon fedezhetik fel a tárlatot. Pali, a pele minden teremben azokon a helyeken jelenik meg, ahol valamilyen interaktivitásra szeretnénk felhívni a látogatók figyelmét, így a kisebbek kifejezetten ezekre a helyekre koncentrálnak sajátíthatnak el új ismereteket.

Azt gondoljuk, hogy a kiállítás tematikája hasznosítható a Kárpát-medence természetföldrajzának, valamintős-és ókori történelmének átfogó és élményalapú megismeréséhez, valamint, hogy támogatja az multidiszciplináris szemlélet elsajátítását a művelődéstörténet, a történelem, az irodalom és földrajz tantárgyak tanulása során is felhasználható ismeretek átadásával. Mivel a kiállítás az elkövetkező iskolai szezon elején is nyitva tart, ezért terveink szerint szeptembertől is célzottan ajánljuk az ide kapcsolódó foglalkozásokat a felsős és középiskolás diákok számára. A nyári szünetben megvalósuló gyerektáborok egy-egy napját minden esetben az időszaki kiállítások megismerésével töltünk, valamint ehhez kapcsolódó programokat szervezünk (pl. fűszerfelismerő játék, romkert fűszerkert bemutatása, gabonaórlés stb.)

III. Látogatószerzők

Hónap	Látogatószerző
július	216 fő
augusztus	1350 fő
szeptember	1066 fő
október	1394 fő
április	1296 fő
május	2288 fő
június	2265 fő
Összesen az elszámolás napjáig	9875 fő

Múzeumi foglalkozások és létszámadatak

Program neve	Látogatószerző
Ókori tábor, Aquincumi tábor	33 fő
Barbár Napok – tárlatvezetés	45 fő
Barbár Napok – látványkonyha	360 fő
Kulturális Örökség Napjai – tárlatvezetés	25 fő
Floralia – Római tavaszünnep – tárlatvezetés	45 fő
AnticCafé	30 fő
Múzeumok Éjszakája – tárlatvezetés	70 fő
Múzeumok Éjszakája – látványkonyha	430 fő
Tárlatvezetés diákok számára	11 db/204 fő

IV. Digitális tartalmak, elérések száma

- kiállítás digitális meghívója

<http://www.aquincum.hu/kiallitas/h-a-s-haromfogasos-gyomortortenelem/> - 450 letöltés

<https://www.facebook.com/Aquincum.Museum/photos/pb.100064599343604.-2207520000.5373242792755275/?type=3> – 1821 fő elérés

- kiállítás kiadványa

<http://www.aquincum.hu/hirek/uj-konyv-h-a-s-haromfogasos-gyomortortenelem/> - 349 letöltés

V. Sajtómegjelenések linkjei:

2022.07.30

kultura.hu: Gasztrotörténeti kiállítás az Aquincumi Múzeumban

<https://kultura.hu/gasztrotorteneti-kiallitas-az-aquincumi-muzeumban/>

2022.07.30

magyarmuzeumok.hu: Őrléstől a szellentésig! - H.A.S. Háromfogásos gyomortörténelem az Aquincumi Múzeumban

<https://magyarmuzeumok.hu/cikk/orlestol-a-szellentesig-h-a-s-haromfogasos-gyomortortenelem-az-aquincumi-muzeumban>

2022.09.17

oroksegnapok.hu: Kurátori vezetés a H.A.S. Háromfogásos gyomortörténelem c. kiállításban

<http://oroksegnapok.gov.hu/rendezveny/433>

2022.09.

obudaianziksz.hu: Delfinfasírt

<https://obudaianziksz.hu/delfinfasirt/>

2022.10.19.

Óbudai Anziks: HAS - gasztonómiai kiállítás az Aquincumi Múzeumban

<https://www.youtube.com/watch?v=M2EtGTZfBvE>

2022.11.05

honvedelem.hu: Lucullusi lakoma és a posca

<https://honvedelem.hu/hirek/lucullusi-lakoma-es-a-posca.html>

2022.11.17

obuda.hu: Mindent a piacokról – Megjelent az Óbudai Anziks friss lapszáma

<https://obuda.hu/mindent-a-piacokrol-megjelent-az-obudai-anziks-friss-lapszama/>

2023.06.26

gourmetriporter.hu: Tevesarok és pávanyelv nem jutott a kásazabálóknak

<https://www.gourmetriporter.hu/reflektor/1336-tevesarok-es-pavanyelv-nem-jutott-a-kasazabaloknak>

port.hu: H.A.S. - Háromfogásos gyomortörténelem

<https://port.hu/esemeny/kiallitas/has-haromfogasos-gyomortortenelem/event-5938870>

mrmt.hu: AQUINCUMI KIÁLLÍTÁSVEZETÉSEK RÉGÉSZET

<https://mrmt.hu/esemeny/aquincumi-kiallitasvezetesek/>

programturizmus.hu: IDŐSZAKI KIÁLLÍTÁS AZ AQUINCUMI MÚZEUMBAN 2023.
HÁROMFOGÁSOS GYOMORTÖRTÉNELEM

<https://www.programturizmus.hu/ajanlat-idoszaki-kiallitas-aquincumi-muzeum.html>

hegyvidektv.hu: Különleges gasztörténeti kiállítást rendeztek az Aquincumi Múzeumban

<https://hegyvidektv.hu/kulonleges-gasztrotorteneti-kiallitast-rendeztek/>

Múzeumi foglalkozások képanyaga

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=668315201998452&set=pcb.668318351998137>

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=668313658665273&set=pcb.668318351998137>

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=668313551998617&set=pcb.668318351998137>

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=665952705568035&set=pb.100064599343604.-2207520000.&type=3>

<https://www.facebook.com/Aquincum.Museum/photos/pb.100064599343604.-2207520000./5576407462438806/?type=3>

<https://www.facebook.com/Aquincum.Museum/photos/pb.100064599343604.-2207520000./5552112541534965/?type=3>

VI. Fotók:

A szakmai beszámoló elérhetősége: <http://www.aquincum.hu/palyazatibeszamolo/h-a-s-háromfogásos-gyomortortenelem/>

Budapest, 2023. június 27.